

УДК 378.147.091:796.04.3/.07.4

UDC 378.147.091:796.04.3/.07.4

DOI: [10.31475/ped.dys.2025.38.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2025.38.02) ISSN 2309-9127 (print) ISSN 2313-8769 (Online)

ОЛЕКСАНДР МОЗОЛЕВ,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Проскурівського підпілля, 139)

OLEKSANDR MOZOLEV,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskuriskoho Pidpillia St., 139)

ORCID: [0000-0002-3677-4433](https://orcid.org/0000-0002-3677-4433)

МАРИНА ХМАРА,

старший викладач

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Проскурівського підпілля, 139)

MARYNA KHMARA,

Senior Lecturer

(Ukraine, Khmelnytskyi, Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskuriskoho Pidpillia St., 139)

ORCID: [0000-0002-5290-6889](https://orcid.org/0000-0002-5290-6889)

ВОЛОДИМИР МИСІВ,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор

(Україна, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

вул. Огієнка, 61)

VOLODYMYR MYSIV,

Candidate of Science of Physical Education and Sport, Professor

(Ukraine, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University,

Ohiienko St., 61)

ORCID: [0000-0003-1957-0241](https://orcid.org/0000-0003-1957-0241)

Змістове наповнення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» у структурі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури

The Content of the Educational Component «Theory and Methods of Physical Education» in the Structure of Training Future Physical Education Teachers

У статті розкривається теоретичні та практичні складові освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» (ТМФВ) в процесі формування професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Мета – проаналізувати змістове наповнення освітнього компоненту «ТМФВ» у структурі загальної та спеціальної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Встановлено, що ТМФВ розглядається як інтегрована дисципліна, яка забезпечує теоретичну та практичну підготовку здобувачів освіти і є однією з основних дисциплін у структурі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Вона включає викладання таких навчальних дисциплін: 1) Вступ до спеціальності; 2) Теоретичні основи системи фізичного виховання школярів; 3) Форми організації занять з фізичного виховання в закладах середньої освіти; 4) Розвиток рухових здібностей школярів; 5) Методика організації та проведення занять з фізичного виховання в Новій українській школі. ТМФВ має теоретичну, творчу та практичну складові. Теоретична складова ТМФВ включає вивчення студентами загальних закономірностей, принципів, засобів, методів, форм та змісту фізичного виховання, що дозволяє обґрунтовано керувати процесом розвитку фізичних можливостей учнів. Творча спрямованість ТМФВ передбачає підготовку здобувачами освіти курсової роботи, яка забезпечує розвиток в майбутніх фахівців творчих здібностей до організації та проведення пошуково-дослідницької діяльності, а також сприяє розвитку в студентів інноваційного мислення. Практична спрямованість ТМФВ реалізується під час проведення практичних занять та проходження 7 видів практики. ТМФВ є профільуючою дисципліною у підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Вона інтегрує теоретичні знання й практичні навички, сприяє формуванню педагогічних, методичних, комунікативних та професійних компетентностей майбутніх вчителів.

Ключові слова: теорія і методика фізичного виховання, майбутній вчитель, освітній компонент, професійна підготовка.

The article reveals the theoretical and practical components of the educational component «Theory and Methods of Physical Education» (TMPE) in the process of forming the professional training of future physical education teachers. The aim is to analyze the content of the educational component «TMPE» in the structure of general and special training of future physical education teachers at the Khmelnytsky Humanitarian-Pedagogical Academy. It has been established that TMPE is considered as an integrated discipline that provides theoretical and practical training of students and is one of the main disciplines in the structure of training of future physical education teachers. It includes teaching the following academic disciplines: 1) Introduction to the specialty; 2) Theoretical foundations of the system of physical education of schoolchildren; 3) Forms of organization of physical education classes in secondary education institutions; 4) Development of motor abilities of schoolchildren; 5) Methods of organizing and conducting physical education classes in the New Ukrainian School. TMPE has a theoretical, creative and practical component. The theoretical component of TMPE includes the study by students of general laws, principles, methods, forms and content of physical education, which allows reasonably managing the process of developing students' physical capabilities. The creative orientation of TMPE involves the preparation of coursework by students, which ensures the development of future specialists' creative abilities to organize and conduct search and research activities, and also promotes the development of innovative thinking in students. The practical orientation of TMPE is realized during practical classes and passing 7 types of practice. Conclusions. TMPE is a profiling discipline in the training of future physical education teachers. It integrates theoretical knowledge and practical skills, contributes to the formation of pedagogical, methodological, communicative and professional competencies of future teachers.

Keywords: *theory and methodology of physical education, future teacher, educational component, professional training.*

Вступ / Introduction. Підготовка майбутніх кваліфікованих вчителів фізичної культури базується на поєднанні фундаментальних теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які необхідні для організації ефективного освітнього процесу у закладі загальної середньої освіти. Оволодіння вчителем знаннями з теорії і методики фізичного виховання сприяє формуванню та розвитку його педагогічного мислення; творчому розв'язанню проблем з якими стикається вчитель фізичного виховання в освітньому процесі; налагодженню взаємозв'язків між фізичним вихованням та суміжними науковими дисциплінами що дозволяє молодому фахівцю створити основу для його особистого педагогічного становлення.

Відповідно до стандартів сучасної європейської системи освіти вчитель фізичної культури є фахівцем, який пропагує здоровий спосіб життя, дбайливе ставлення до свого здоров'я, підвищує мотивацію у молодого покоління до занять фізичною культурою та спортом, володіє високим рівнем професійної підготовки та постійно самовдосконалюється. Саме, викладання освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» формує вищезазначені професійні якості та компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Мета статті – проаналізувати змістове наповнення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» у структурі загальної та спеціальної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії.

Методи / Methods. В нашому дослідженні використовувались теоретичні та емпіричні методи дослідження. До теоретичних методів належать: аналіз наукових джерел, порівняння, узагальнення, абстрактне моделювання, індукція, дедукція, , спрямовані на вивчення та аналіз сучасної науково-методичної літератури з питань підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Емпіричні методи дослідження включали: інтерв'ю, бесіди, опитування, безпосереднє й опосередковане спостереження, моделювання практичної діяльності, синтез та ранжування, які були спрямовані на аналіз навчальної та практичної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури.

Результати / Results. У нашому дослідженні викладання освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» розглядається як інтегрована дисципліна, яка забезпечує теоретичну та практичну підготовку здобувачів освіти та дозволяє їм розвивати необхідні професійні якості. Дана навчальна дисципліна у своєму змісті поєднує міждисциплінарні зв'язки з іншими дисциплінами загальної та професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури і вирішує спеціальні професійно-значущі педагогічні проблеми, що знаходяться на їхньому перетині.

Теорія і методика фізичного виховання є однією з основних дисциплін у структурі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Вона спрямована на вирішення загальних та професійно-прикладних завдань підготовки вчителя фізичної культури. Мета навчальної

дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» – набуття студентами теоретичних знань, практичних умінь і навичок необхідних для розв'язання завдань фізкультурної галузі в освітньому процесі закладів середньої освіти та формування у них професійної компетентності вчителя фізичної культури.

Освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання» спеціальності А4.11 «Середня освіта (фізична культура)» у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії є інтегрованою дисципліною і включає викладання таких навчальних дисциплін:

- 1) Вступ до спеціальності.
- 2) Теоретичні основи системи фізичного виховання школярів.
- 3) Форми організації занять фізичного виховання в закладах середньої освіти.
- 4) Розвиток рухових здібностей школярів.
- 5) Методика організації та проведення занять з фізичного виховання в Новій українській школі.

1) Навчальна дисципліна «Вступ до спеціальності» викладається у 2-му семестрі після проходження освітніх компонентів загальної підготовки. *Мета дисципліни* – створення уявлень про сферу майбутньої професійної діяльності, визначення місця, ролі та значення фізичної культури і спорту в суспільстві, формування системи знань про концептуальні основи фізичну культури, професійну термінологію та систему підготовки фахівця в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії.

Навчальна дисципліна включає два змістові модулі:

1. Загальна характеристика фізичної культури.
2. Професійна діяльність у галузі фізичної культури.

Зміст дисципліни «Вступ до спеціальності» розглядає такі питання:

- сучасний стан розвитку фізичної культури та спорту в Україні;
- соціальне значення фізичної культури у суспільстві;
- основні термінологічні поняття галузі фізична культура;
- програмно-нормативні та організаційні засади розвитку фізичної культури в Україні;
- професійна діяльність вчителя фізичної культури;
- чинники набуття професійної компетентності вчителя фізичної культури;
- організація навчального процесу у закладах середньої освіти.

2) Навчальна дисципліна «Теоретичні основи системи фізичного виховання школярів» викладається у 3-му семестрі. *Мета дисципліни* – формування у здобувачів освіти знань, умінь та навичок необхідних для подальшої успішної практичної діяльності з фізичного виховання в закладах середньої освіти.

Навчальна дисципліна включає два змістові модулі:

1. Теоретичні основи фізичного виховання.
2. Загальні основи навчання рухових дій.

Зміст дисципліни «Теоретичні основи системи фізичного виховання школярів» розглядає такі питання:

- система фізичного виховання в школах України;
- розвиток рухових умінь і навичок школярів;
- принципи організації процесу навчання з фізичного виховання;
- засоби, форми та методи фізичного виховання школярів;
- вікові та гендерні особливості навчання руховим діям;
- характеристика етапів навчання новим руховим діям;
- організація процесу фізичного виховання в інклюзивному освітньому середовищі.

3) Навчальна дисципліна «Форми організації занять з фізичного виховання в закладах середньої освіти» викладається у 4-му семестрі. *Мета дисципліни* – формування теоретичних знань та практичних умінь і навичок в організації та проведенні різних форм фізичного виховання учнів закладів середньої освіти.

Навчальна дисципліна включає три змістові модулі:

1. Особливості організації та проведення форм фізичного виховання протягом навчального дня у закладах середньої освіти.

2. Організація та проведення уроку фізичної культури у закладах середньої освіти.

3. Особливості організації та проведення позашкільних та самостійних форм фізичного виховання.

Зміст дисципліни «Форми організації занять з фізичного виховання в закладах середньої освіти» розглядає такі питання:

- форми організації занять з фізичного виховання впродовж навчального дня;
- позакласні форми фізичного виховання школярів;

- характерні риси, зміст і побудова уроку з фізичної культури;
- підготовка вчителя до уроку фізичної культури;
- організація діяльності учнів на уроках фізичної культури;
- дозування навантаження на уроці та шляхи регулювання щільності уроку;
- особливості організації та проведення уроків фізичної культури в спеціальних медичних групах;
- спостереження і аналіз уроку фізичної культури;
- оцінка діяльності учнів на уроці фізичної культури;
- організація фізичного виховання дітей в літніх таборах відпочинку;
- заняття фізичними вправами в дитячо-юнацьких спортивних школах та школах вищої спортивної майстерності;
- фізичне виховання в сім'ї та роль сім'ї у фізичному вихованні дітей;
- дитячі громадські організації та фізичне виховання школярів.

4) Навчальна дисципліна «Розвиток рухових здібностей школярів» викладається у 5-му семестрі. *Мета дисципліни* – підготовка майбутніх фахівців фізичної культури до застосування різних технологій розвитку рухових здібностей школярів.

Навчальна дисципліна включає два змістові модулі:

1. Загальна характеристика рухових здібностей.
2. Технології розвитку рухових здібностей.

Зміст дисципліни «Розвиток рухових здібностей школярів» розглядає такі питання:

- основні рухові здібності школярів;
- закономірності розвитку рухових здібностей;
- технології розвитку сили;
- технології розвитку швидкості;
- технології розвитку витривалості;
- технології розвитку спритності;
- технології розвитку гнучкості.

5). Навчальна дисципліна «Методика організації та проведення занять з фізичного виховання в Новій українській школі» викладається у 6-му семестрі. *Мета дисципліни* – підготувати майбутніх фахівців фізичної культури до проведення занять в Новій українській школі.

Навчальна дисципліна включає два змістові модулі:

1. Особливості проведення занять з фізичної культури в Новій українській школі.
2. Різновиди типових освітніх програм з фізичної культури Нової української школи.

Зміст дисципліни «Методика організації та проведення занять з фізичного виховання в Новій українській школі» включає вивчення таких питань:

- методичні особливості навчання фізичної культури в умовах Нової української школи;
- інтеграція тренінгових технологій в освітній процес фізичного виховання Нової української школи;
- сучасний, модифікований та нестандартний інвентар та обладнання як один із компонентів сучасного уроку фізичної культури;
- оцінювання результатів освітніх досягнень;
- впровадження нових варіативних модулів на уроках фізичної культури;
- аналіз навчальної програми з фізичної культури для учнів 1-4 класів;
- аналіз навчальної програми з фізичної культури для учнів 5-9 класів;
- аналіз навчальної програми з фізичної культури для учнів 10-11 класів.

Отже, освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання» має теоретичну і практичну складову. Теоретична складова включає вивчення студентами загальних закономірностей, принципів, засобів, методів, форм та змісту фізичного виховання, що дозволяє обґрунтовано керувати процесом розвитку фізичних можливостей учнів. Вона надає знання про те, як можна досягнути поставлених цілей розвитку дитини за допомогою фізичних вправ (М. Nosko, et al, 2020; О. Мозолев, 2022). Крім того теоретична складова розвиває творчі здібності в майбутніх вчителів фізичної культури.

Творча спрямованість освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» передбачає підготовку здобувачами освіти курсової роботи, яка забезпечує розвиток в майбутніх фахівців творчих здібностей до організації та проведення пошуково-дослідницької діяльності, а також сприяє розвитку в студентів інноваційного мислення, переосмислення підходів до вирішення професійних завдань, а також формування вмінь застосовувати методи науково-педагогічного дослідження для розв'язання актуальних проблем фізичного виховання молоді (І. Demchenko, et al, 2021; О. Мозолев, 2025).

Практична спрямованість освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання»

реалізується під час проходження практики, які розпочинаються в кінці 2-го семестру і потім відбуваються у кожному семестрі, що дозволяє формувати практичні навички здобувачів освіти (О. Даниско, 2022; О. Мозолєв 2023). Під час навчання студенти спеціальності А4.11 «Середня освіта (фізична культура)» в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії проходять такі види практик:

- підготовка для роботи в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку;
- ознайомлювальна практика в школі;
- практика в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку;
- практика з організації та проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів;
- практика з позакласної та позашкільної роботи;
- навчально-педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти;
- педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти.

Викладання освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» передбачає наявності знань у студентів з таких суміжних освітніх компонентів як-от: педагогіка, психологія, теорія і методика здоров'я, морфофункціональні основи фізичного виховання, інклюзивна освіта тощо.

Отже, саме освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання» найбільш повно сприяє формуванню у здобувачів освіти інтегральної компетентності – здатності комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері фізичної культури як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів суміжних галузей наук. Освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання» формує у студентів такі загальні компетентності:

- здатність діяти соціально, відповідально та свідомо (ЗК 3);
- здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 4);
- здатність до пошук, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 5);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 6);
- здатність працювати в команді та автономно (ЗК 11);
- здатність планувати та керувати часом (ЗК 12);
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 14).

Крім того освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання» формує спеціальні (фахові) компетентності:

- знання та розуміння предметної області, розуміння специфіки професійної діяльності (СК 1);
- розуміння фахової термінології, здатність здійснювати пошук, аналіз та оцінювання інформації, необхідної для вирішення педагогічних завдань (СК 3);
- здатність використовувати в навчальному процесі спортивне обладнання, інвентар та технічні засоби навчання (СК 4);
- здатність проводити навчальну, навчально-тренувальну та спортивно-масову роботу з різним контингентом учнів (СК 5);
- здатність організовувати та проводити фізкультурно-оздоровчі та рекреаційні заходи (СК 6);
- здатність формувати та розвивати в учнів рухові уміння і навички, вдосконалювати фізичні здібності (СК 7);
- здатність оцінювати функціональний стан учнів та рівень розвитку їх фізичних здібностей (СК 8);
- здатність аналізувати особливості сприйняття та результати засвоєння учнями навчального матеріалу для проведення корекції педагогічного процесу з метою покращення його ефективності (СК 10);
- здатність виховувати в учнів соціально-важливі якості: організованість, цілеспрямованість, відповідальність, комунікативність, доброзичливість, працьовитість (СК 11);
- здатність до безперервного професійного розвитку, фізичного саморозвитку, оволодіння новими видами фізкультурної діяльності (СК 12);
- здатність застосовувати нові технології та сучасні методики навчання у фізичному вихованні школярів (СК 13);
- здатність вести документацію, застосовувати положення нормативних документів у навчально-виховній, фізкультурно-оздоровчій, спортивно-масовій та науково-дослідній роботі (СК 14).

Розподіл загальних та спеціальних компетентностей, що формуються під час вивчення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» у відповідності до навчальних дисциплін представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**Розподіл компетентностей, що формуються під час вивчення освітнього компоненту
«Теорія і методика фізичного виховання»**

Компетентності	Дисципліна 1	Дисципліна 2	Дисципліна 3	Дисципліна 4	Дисципліна 5
ЗК 3			+	+	+
ЗК 4		+	+	+	+
ЗК 5	+	+	+	+	+
ЗК 6	+	+	+	+	+
ЗК 11			+		+
ЗК 12		+		+	+
ЗК 14		+	+	+	+
СК 1	+				
СК 3	+	+	+	+	+
СК 4			+	+	+
СК 5			+	+	+
СК 6		+	+	+	+
СК 7		+	+	+	+
СК 8			+		+
СК 10		+	+	+	+
СК 11					+
СК 12			+	+	+
СК 13				+	+
СК 14				+	+

Викладання освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» на спеціальності А4.11 «Середня освіта (фізична культура)» у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії передбачає отримання у студентів таких програмних результатів навчання:

–використовувати положення нормативно-правових актів, галузевих стандартів у повсякденній професійній діяльності (РН-З.1);

–розуміти значення фізичної культури та спорту у формуванні всебічно й гармонійно розвинутої особистості (РН-З.2);

–знати теорію та володіти методиками навчання рухових дій, формування рухових умінь та навичок, розвитку фізичних здібностей (РН-З.3);

–знати та володіти сучасними педагогічними технологіями організації занять з фізичної культури та туризму (РН-З.4);

–знати вимоги щодо оформлення документів планування процесу фізичного виховання, навчальної документації, документації проведення змагань, фізкультурно-оздоровчих заходів, туристичних подорожей (РН-З.5);

–знати і оволодіти основами комплексного контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, визначати помилки та шляхи їх усунення (РН-З.7).

У формуванні практичних умінь та навичок передбачається отримання таких програмних результатів навчання:

–вміння планувати, організовувати та проводити навчальні та тренувальні заняття, спортивно-масові й фізкультурно-оздоровчі заходи з різним контингентом учнів (РН-У/Н 2);

–вміння контролювати, аналізувати й оцінювати рухову діяльність учнів, їх фізичну підготовленість (РН-У/Н 3);

–уміння здійснювати навчання новим руховим діям, розвивати фізичні та особистісні якості учнів (РН-У/Н 4);

–уміння розробляти початково-методичні матеріали, складати програми та вести документацію спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів (РН-У/Н 7).

У формуванні комунікаційних здібностей:

–оволодіння українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіння фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримання етики ділового спілкування ((РН-К 1).

У формуванні відповідальності і автономії:

–вміння аналізувати суспільні процеси у сфері освіти, професійні проблеми, події у світі спорту та фізичної культури, вміння самостійно приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів та гуманістичних ідеалів (РН-ВіА 1);

–вміння створювати освітнє середовище, що забезпечує рівноправні та справедливі умови для всіх учнів, незалежно від їх соціального стану (РН-ВіА 3).

Розподіл результатів навчання, що формуються під час вивчення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» у відповідності до навчальних дисциплін представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Досягнення програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання»

Програмні результати навчання	Дисципліна 1	Дисципліна 2	Дисципліна 3	Дисципліна 4	Дисципліна 5
РН-З 1			+	+	+
РН-З 2	+	+			
РН-З 3		+	+	+	+
РН-З 4			+	+	+
РН-З 5				+	+
РН-З 7			+	+	+
РН-У/Н 2		+	+	+	+
РН-У/Н 3			+	+	+
РН-У/Н 4			+	+	+
РН-У/Н 7				+	+
РН-К 1	+	+	+	+	+
РН-ВіА 1	+	+	+	+	+
РН-ВіА 3			+	+	+

Обговорення / Discussion. Теорія і методика фізичного виховання займає провідне місце як освітній компонент, що акумулює методологічні засади фізичного виховання та трансформує їх у практичну діяльність майбутнього вчителя (О. Согоконь & О. Донець, 2023; Y. Shapran et al., 2022).

Як підкреслюють О.В. Отравенко та О.В. Ливацький (2025) «ключову роль у процесі професійного становлення відіграє освітній компонент «Теорія і методика фізичного виховання», яка виступає профілюючою, інтегруючою та визначальною у структурі освітньої програми. Вона поєднує фундаментальні теоретичні знання і практичні вміння, необхідні для організації ефективного освітнього процесу у закладі загальної середньої освіти».

Як вказують А.А. Проценко, 2017 та О.В. Даниско, 2022 успіх в роботі вчителя фізичної культури залежить від рівня його професіоналізму, набутого протягом навчання та вдосконаленого у процесі педагогічної практики та набутого практичного досвіду.

Як зазначають Н.А. Башовець та ін., 2023; D. Balashov et al., 2019 головною особливістю професійної діяльності сучасного вчителя фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах є перехід від традиційних групових форм та методів до індивідуального, творчого та особистісно-орієнтованого навчання, спрямованого на мотивацію учнів до фізичного розвитку і фізичної підготовленості та передачу знань у галузі фізичної культури, рухових умінь і навичок та здорового способу життя. Саме ці особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури формуються у студентів під час вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» (С.О. Черненко, 2021).

Професійний розвиток майбутнього вчителя – це процес постійної трансформації його знань, умінь та навичок, яке закладається під час навчання у вищому закладі освіти (О.М. Мозолєв, 2025). Загальна система професійної підготовки сучасного вчителя фізичної культури відображає взаємодію навчальної, позанавчальної та самостійної роботи (Г.В. Балахнічева та ін., 2013; С.Г. Приймак, 2020; О. Мозолєв, 2022; I. Demchenko et al., 2021).

Теорія й методика фізичного виховання є профільною дисципліною у професійній підготовці фахівців із фізичної культури і спорту. Предмет формує систему фундаментальних знань, що визначає майбутню професійну діяльність у галузі фізичного виховання (С.О. Черненко, 2021). Професійна діяльність учителя фізичної культури постійно трансформується та збагачується новими видами навчальної, методичної, організаційної та наукової діяльності (Л. Рибалко, 2024; М.А. Хмара & О.М. Мозолєв, 2025). Діяльність сучасного учителя фізичної культури постійно розширюється, ускладнюється та охоплює навчально-розвивальні, оздоровчо-профілактичні, навчально-методичні, виховні, комунікативні, здоров'язбережувальні та інші функції (Г.П. Грибан та ін., 2024; М. Nosko et al., 2020).

Висновки / Conclusions. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії характеризується теоретичною та практичною спрямованістю, варіативністю навчання та міждисциплінарністю. «Теорія і методика фізичного виховання» є

профілюючою дисципліною у підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Вона інтегрує теоретичні знання й практичні навички, сприяє формуванню педагогічних, методичних, комунікативних та професійних компетентностей майбутніх вчителів.

Список використаних джерел і літератури:

- Балахничева Г. В., Заремба Л. В., & Цьось А. В.** (2013). *Професійна майстерність учителя фізичного виховання*. Луцьк: Східноєвропей. нац. ун-т ім. Лесі Українки. [in Ukrainian].
- Башавець, Н. А., Фаріонов, В. М., Романенко, В. В., Білогур, В. С., & Штурба, В. В.** (2023). Особливості фахової підготовки майбутнього вчителя з фізичної культури. *Наука і техніка сьогодні*, 13 (27), 438–450. Взято з <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/18965> [in Ukrainian].
- Величко, А.** (2024). Теоретико-методичні аспекти інноваційних підходів у професійній підготовці вчителів фізичної культури. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 1 (1), 133–137. Взято з <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.1.20> [in Ukrainian].
- Грибан, Г. П., Пилипчук, П. Б., & Опанчук, Д. Р.** (2024). Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка*, 25, 125–130. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2024_25_22 [in Ukrainian].
- Даниско, О. В.** (2022). *Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури: теорія і практика*. (Монографія). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. [in Ukrainian].
- Мозолев, О. М.** (2022). *Організація фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей*. Хмельницький: Видавець ФОП Цюпак А. А. Взято з <http://212.111.198.18:88/jspui/handle/123456789/637> [in Ukrainian].
- Мозолев, О.** (2023). Сучасні тенденції розвитку фізкультурної освіти у вищих навчальних закладах України. *Amsterdam, Netherlands, (December 16-18, 2023), Scientific Collection «InterConf»*, (182), 78–82. [in Ukrainian].
- Мозолев, О., & Хмара, М.** (2024). Формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів фізичної культури на заняттях зі спортивних ігор. *Педагогічний дискурс*, 36, 7–14. Взято з <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.36.01> [in Ukrainian].
- Мозолев, О. М.** (2025). *Основи педагогічної майстерності вчителя фізичної культури*. Хмельницький: Видавництво ХГПА. Взято з <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1255> [in Ukrainian].
- Мозолев, О. М.** (2025). Методичні рекомендації щодо написання та захисту курсових робіт зі спеціальності А4 «Середня освіта (фізична культура)». Хмельницький: ХГПА. Взято з <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1436> [in Ukrainian].
- Отравенко, О. В., & Ливацький, О. В.** (2025). Теорія і методика фізичного виховання як провідний освітній компонент професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 22. Взято з <https://doi.org/10.5281/zenodo.17216068> [in Ukrainian].
- Приймак, С. Г.** (2020). Професійна діяльність учителя фізичної культури. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 43, 131–140. Взято з <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2020-2-43-131-140> [in Ukrainian].
- Проценко, А. А.** (2017). Система професійної підготовки сучасного вчителя фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 143, 86–90. [in Ukrainian].
- Рибалко, Л.** (2024). Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Українського державного університету імені М.П. Драгоманова, 3К* (176), 404–409. Взято з [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).89](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).89) [in Ukrainian].
- Согоконь, О., & Донець, О.** (2023). Підвищення професійної підготовки та впровадження моделі формування професійної компетентності сучасного вчителя фізичної культури. *Physical culture and sport: scientific perspective*, 1, 13–21. Взято з <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.1.2> [in Ukrainian].
- Хмара, М. & Мозолев, О.** (2025). Використання інтерактивних технологій навчання в системі фізичного виховання студентів. *Молодь і ринок*, 3 (235), 49–54. Взято з <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322511> [in Ukrainian].
- Хмара, М. А., & Мозолев, О. М.** (2025). Фітнес технології фізичного виховання. Хмельницький: ХГПА. Взято з <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1444> [in Ukrainian].
- Черненко, С. О.** (2021). Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах Краматорськ: ДДМА, Ч. 1. [in Ukrainian].
- Balashov, D., Bermudes, D., Rybalko, P., Shukatka, O., Kozeluk, Y., & Kolyshkina, A.** (2019). Future physical education teachers' preparation to use the innovative types of motor activity: Ukrainian experience. *TEM Journal*, 8 (4), 1508–1516. Retrieved from <https://doi.org/10.18421/TEM84-57> [in English].
- Demchenko, I., Maksymchuk, B., Bilan, V., Maksymchuk, I., & Kalynovska, I.** (2021). Training Future Physical Education Teachers for Professional Activities under the Conditions of Inclusive Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12 (3), 191–213. Retrieved from <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/227> [in English].
- Griban, G., Skoruy, O., Pantieliiev, K., Brytan, Y., Tymchyk, M., Kharchenko, N., Skyrda, T., Halimov, A., Shorobura, I., Mozolev, O.** (2020). Influence of Physical Education Classes on the Level of Health and Fitness Competencies of Students. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9 (12), 107–118. Retrieved from [10.26655/IJAEP.2020.12.1](https://doi.org/10.26655/IJAEP.2020.12.1) [in English].
- Mozolev, O.** (2018). Pedagogical Projecting of the Model of a Future Specialist. *Pedagogical Discourse*, 24, 82–87. Retrieved from <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2018.24.12> [in English].
- Mozolev, O., Halus, O., Bloshchynskyi, I., & Kovalchuk, R.** (2019). Human resources management of educational development in sphere of physical culture and sports in Ukraine: comparative analysis (1992–2016). *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (1), 185–192. Retrieved from [10.7752/jpes.2019.s1028](https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s1028) [in English].
- Mozolev, O., & Polishchuk, O.** (2024). The essence and content of scientific research methodology. *Journal of Education, Health and Sport*, 63, 279–288. <https://doi.org/10.12775/JEHS.2024.63.020> [in English].

Nosko, M., Sahach, O., Nosko, Y., Griban, G., Kuznietsova, O., Bohuslavskiy, V., ... & Bloshchynskiy, I. (2020). Professional development of future physical culture teachers during studying at higher educational institutions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9 (5), 43–55. Retrieved from <https://doi.org/10.26655/IJAEP.2020.5.1> [in English].

Shapran, Y., Shapran, O., Raytarovska, I., Rybalko, P., Romanenko, V., & Halaidiuk, M. (2022). Forms and Methods of Future Physical Education Teachers' Training: An Analysis of Foreign Experience. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 14 (1Sup1), 127–144. Retrieved from <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/541> [in English].

References:

Balakhnycheva, H. V., Zaremba L. V., & Tsos A. V. (2013). *Profesiina maisternist uchytelia fizychnoho vykhovannia [Professional Skills of a Physical Education Teacher]*. Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. [in Ukrainian].

Bashavets, N. A., Farionov, V. M., Romanenko, V. V., Bilohur, V. Ye., & Shturba, V. V. (2023). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky maibutnoho vchytelia z fizychnoi kultury [Features of Professional Training of a Future Physical Education Teacher]. *Nauka i tekhnika sohodni – Science and Technology Today*, 13 (27), 438–450. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/18965> [in Ukrainian].

Velychko, A. (2024). Teoretyko-metodychni aspekty innovatsiinykh pidkhodiv u profesiinii pidhotovtsi vchyteliv fizychnoi kultury [Theoretical and Methodological Aspects of Innovative Approaches in the Professional Training of Physical Education Teachers]. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 1 (1), 133–137. Retrieved from <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.1.20> [in Ukrainian].

Hryban, H. P., Pylypchuk, P. B., & Opanchuk, D. R. (2024). Pidhotovka maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury do profesiinnoi diialnosti [Preparing Future Physical Education Teachers for Professional Activity]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of the National University «Chernihiv Collegium» named after T.H. Shevchenko*, 25, 125–130. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2024_25_22 [in Ukrainian].

Danyso, O. V. (2022). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury: teoriia i praktyka [Professional Training of Future Physical Education Teachers: Theory and Practice]*. (Monograph). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka. [in Ukrainian].

Mozolev, O. M. (2022). *Orhanizatsiia fizychnoho vykhovannia studentiv pedahohichnykh spetsialnostei [Organization of Physical Education for Students of Pedagogical Specialties]*. Khmelnytskyi: Vydavets FOP Tsiupak A. A. Retrieved from <http://212.111.198.18:88/jspui/handle/123456789/637> [in Ukrainian].

Mozolev, O. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku fizkulturnoi osvity u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Modern Trends in the Development of Physical Education in Higher Educational Institutions of Ukraine]. *Amsterdam, Netherlands, (December 16-18, 2023), Scientific Collection «InterConf»*, 182, 78–82. [in Ukrainian].

Mozolev, O., & Khmara, M. (2024). Formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury na zaniattiakh zi sportyvnykh ihor [Formation of Pedagogical Skills of Future Physical Education Teachers in Sports Games Classes]. *Pedagogical Discourse – Pedahohichnyi dyskurs*, 36, 7–14. Retrieved from <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.36.01> [in Ukrainian].

Mozolev, O. M. (2025). *Osnovy pedahohichnoi maisternosti uchytelia fizychnoi kultury [Fundamentals of Pedagogical Skills of a Physical Education Teacher]*. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo KhHPA. Retrieved from <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1255> [in Ukrainian].

Mozolev, O. M. (2025). *Metodychni rekomendatsii shchodo napysannia ta zakhystu kursovykh robot zi spetsialnosti A4 «Serednia osvita (fizychna kultura)» [Methodological Recommendations for Writing and Defending Coursework in the Specialty A4 «Secondary Education (Physical Education)»]*. Khmelnytskyi: KhHPA. Retrieved from <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1436> [in Ukrainian].

Otravenko, O. V., & Lyvatskyi, O. V. (2025). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia yak providnyi osvitnii komponent profesiinnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury [Theory and Methodology of Physical Education as a Leading Educational Component of Professional Training of a Future Physical Education Teacher]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky – Pedagogical Academy: scientific notes*, 22. Retrieved from <https://doi.org/10.5281/zenodo.17216068> [in Ukrainian].

Pryimak, S. H. (2020). Profesiina diialnist uchytelia fizychnoi kultury [Professional Activities of a Physical Education Teacher]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. Pedagogical Sciences*, 43, 131–140. Retrieved from <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2020-2-43-131-140> [in Ukrainian].

Protsenko, A. A. (2017). Systema profesiinnoi pidhotovky suchasnoho vchytelia fizychnoi kultury [The System of Professional Training of a Modern Physical Education Teacher]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 143, 86–90. [in Ukrainian].

Rybalko, L. (2024). Napriamy modernizatsii profesiinnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi kultury ta sportu v umovakh voiennoho stanu [Directions for Modernization of Professional Training of Future Specialists in Physical Culture and Sports in Conditions of Martial Law]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova – Scientific Journal of the Ukrainian State University named after M.P. Dragomanov*, 3K (176), 404–409. Retrieved from [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).89](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).89) [in Ukrainian].

Sohokon, O., & Donets, O. (2023). Pidvyshchennia profesiinnoi pidhotovky ta vprovadzhennia modeli formuvannia profesiinnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia fizychnoi kultury [Improving Professional Training and Implementing a Model for the Formation of Professional Competence of a Modern Physical Education Teacher]. *Physical culture and sport: scientific perspective*, 1, 13–21. Retrieved from <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.1.2> [in Ukrainian].

Khmara, M. & Mozolev, O. (2025). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii navchannia v systemi fizychnoho vykhovannia studentiv [The Use of Interactive Learning Technologies in the System of Physical Education of Students]. *Molod i rynok – Youth and Market*, 3 (235), 49–54. Retrieved from <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322511> [in Ukrainian].

Khmara, M. A., & Mozolev, O. M. (2025). *Fitness technologies of physical education* [Fitness Technologies of Physical Education]. Khmelnytskyi: KhHPA. Retrieved from <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/1444> [in Ukrainian].

Chernenko, S. O. (2021). *Theory and methodology of physical education* [Theory and Methodology of Physical Education]. Kramatorsk: DDMA, Ch. 1. [in Ukrainian].

Balashov, D., Bermudes, D., Rybalko, P., Shukatka, O., Kozaruk, Y., & Kolyshkina, A. (2019). Future physical education teachers' preparation to use the innovative types of motor activity: Ukrainian experience. *TEM Journal*, 8 (4), 1508–1516. Retrieved from <https://doi.org/10.18421/TEM84-57> [in English].

Demchenko, I., Maksymchuk, B., Bilan, V., Maksymchuk, I., & Kalynovska, I. (2021). Training Future Physical Education Teachers for Professional Activities under the Conditions of Inclusive Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12 (3), 191–213. Retrieved from <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/227> [in English].

Griban, G., Skoruy, O., Pantieliev, K., Brytan, Y., Tymchyk, M., Kharchenko, N., Skyrda, T., Halimov, A., Shorobura, I., Mozolev, O. (2020). Influence of Physical Education Classes on the Level of Health and Fitness Competencies of Students. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9 (12), 107–118. Retrieved from <https://doi.org/10.26655/IJAEP.2020.12.1> [in English].

Mozolev, O. (2018). Pedagogical Projecting of the Model of a Future Specialist. *Pedagogical Discourse*, 24, 82–87. Retrieved from <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2018.24.12> [in English].

Mozolev, O., Halus, O., Bloshchynskyi, I., & Kovalchuk, R. (2019). Human resources management of educational development in sphere of physical culture and sports in Ukraine: comparative analysis (1992-2016). *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (1), 185–192. Retrieved from [10.7752/jpes.2019.s1028](https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s1028) [in English].

Mozolev, O., & Polishchuk, O. (2024). The essence and content of scientific research methodology. *Journal of Education, Health and Sport*, 63, 279–288. <https://doi.org/10.12775/JEHS.2024.63.020> [in English].

Nosko, M., Sahach, O., Nosko, Y., Griban, G., Kuznietsova, O., Bohuslavskyi, V., ... & Bloshchynskyi, I. (2020). Professional development of future physical culture teachers during studying at higher educational institutions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9 (5), 43–55. Retrieved from <https://doi.org/10.26655/IJAEP.2020.5.1> [in English].

Shapran, Y., Shapran, O., Raytarovska, I., Rybalko, P., Romanenko, V., & Halaidiuk, M. (2022). Forms and Methods of Future Physical Education Teachers' Training: An Analysis of Foreign Experience. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 14 (1Sup1), 127–144. Retrieved from <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/541> [in English].

Дата надходження статті: «04» вересня 2025 р.

Стаття прийнята до друку: «30» вересня 2025 р.

Мозолев Олександр – професор кафедри туризму, теорії та методики фізичної культури і валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор

Mozolev Oleksandr – Professor of the Department of Tourism, Theory and Methods of Physical Culture and Valeology of the Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Хмара Марина – старший викладач кафедри туризму, теорії та методики фізичної культури і валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Khmara Maryna – Senior Lecturer of the Department of Tourism, Theory and Methods of Physical Culture and Valeology of the Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

Мисів Володимир – професор кафедри теорії та методики фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор

Mysiv Volodymyr – Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Professor

Ця стаття поширюється на умовах ліцензії

Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Мозолев, О., Хмара, М., & Мисів, В. (2025). Змістове наповнення освітнього компоненту «Теорія і методика фізичного виховання» у структурі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Педагогічний дискурс*, 38, 13–22. doi: [10.31475/ped.dys.2025.38.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2025.38.02).

Mozolev, O., Khmara, M., & Mysiv, V. (2025). The Content of the Educational Component «Theory and Methods of Physical Education» in the Structure of Training Future Physical Education Teachers. *Pedagogical Discourse*, 38, 13–22. doi: [10.31475/ped.dys.2025.38.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2025.38.02).